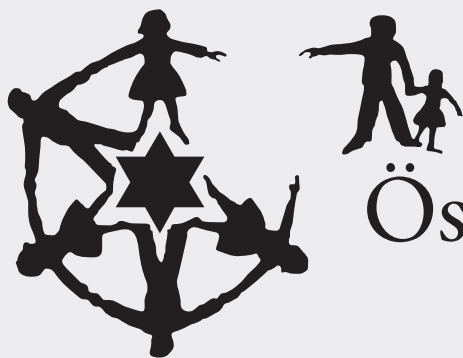

Östersjödjudisk **BULLETIN**

NR 2 · 2013

Hjälp dem att fira Pesach även i år!

Livsviktig vinterhjälp

Vi har i början av året kunnat skicka iväg över 100 000 kr i vinterhjälp tack vare en stor uppslutning från våra läsare! Marina Astanovskaja, Joints samordnare för hjälpverksamheten i Baltikum, har skickat oss följande

rapport där hon bl. a skriver:

"395 pensionärer var överlyckliga att få ekonomisk hjälp att värma sina bostäder under de kalla vintermånaderna. Som exempel på den extrema kostnadsexplosionen för uppvärmning, som till övervägande del sker genom el, hade uppvärmningskostnaderna i Estland sedan förra året stigit med 60 % och i Litauen med 25 %!"

Marina slutar sin rapport med följande ord:

"Jag vill framföra vår tacksamhet på det sätt ni hjälper judiska sjuka och äldre i Estland, Lettland och Litauen. Det är så många personer här i Baltikum som välsignar alla givares positiva tankar och känslor som de ger uttryck för med sina bidrag och ber er vidarebefordra detta."

Pesach i våra hjärtan

För några år sedan började vi fundera över framtiden. Hur länge behövs våra hjälpinsatser? Nu vet vi att behoven inte har minskat, tvärtom de har ökat! Vi kommer att behövas under överskådlig tid. De baltiska länderna har genomfört en katastrofal social nedrustning som framför allt drabbar de sämst ställda, gamla, sjuka och arbetslösa barnfamiljer. Vi kommer därför att enträget vädja om Ditt fortsatta stöd!

Nu förbereder sig judarna i hela världen att fira Pesach, den judiska påsken. På andra sidan Östersjön är förväntningarna stora. Jag skall inte gradera de judiska högtiderna, men jag vet med bestämdhet att Pesachfirandet för judarna i Baltikum har en alldeles särskild betydelse. Uttåget ur Egypten var slutet på slaveri och fångenskap. Då Sovjetväldet havererade slapp balterna ut ur sitt slaveri. När balterna demonstrerade för frihet kunde vi se Israels blåvita flagga med Davidsstjärnan tillsammans med de baltiska flaggorna. Så nog har Pesachfirandet en djup symbolisk innebörd för förföljda och diskriminerade judar!

Låt oss göra det möjligt för våra systrar och bröder i Baltikum att fira Pesach!

Med önskan om A guten Pesach – En glad påsk!

Hans Kraitsik/ordförande

"Det börjar med ryssarna och fortsätter med judarna"

Text **John Gradowski**

– Lettland är ett av de mest proisraeliska länderna i Europa. Men det innebär inte att landet är vaccinerat mot antisemitism.

Det konstaterar Hagit Ben-Yaakov, Israels relativt nytillträdde ambassadör i Lettland med ansvar också för Litauen. Hon lever inte upp till bilden, inbillad eller verklig, av en diplomat som väger sina ord på guldväg. Hagit Ben-Yaakov är snabb i repliken och mycket verkar komma direkt från hjärtat.

Folkomröstningen för ett år sedan om huruvida ryska ska bli ett officiellt språk i landet vid sidan av lettiska, gav legitimitet åt många att prata vitt och brett om hur de ryska judarna kontrollerar lettisk ekonomi och politik.

De rysktalande, ryssar och vitryssar, utgör bortåt 30 procent av landets cirka två miljoner invånare. Resultatet i folkomröstningen blev ett rungande nej till ryska som officiellt språk.

– Den ryska minoriteten är illa tåld och Ryssland ses som ett monster och eftersom en mycket stor del av Lettlands judar är ryssar så... säger Hagit Ben-Yaakov och slår ut med armarna.

Ingen organiserad antisemitism

Det finns inget organiserat nynazistiskt parti i Lettland liksom inte heller någon organiserad antisemitism. Det råder dock delade meningar om huruvida ett av regeringspartierna, Nationella Alliansen (NA), är ett missnöjesparti eller inte. Att partiet är klart ryssfientligt är uppenbart.

Hagit Ben-Yaakov poängterar att representanter från NA alltid deltar när den judiska församlingen i Riga uppmärksammar den internationella minnesdagen för Förintelsens offer den 27 januari och att de deltar vid kransläggningar på Förintelsens minnesplatser i Lettland. Vissa inom den judiska församlingen, som vill vara anonyma, menar att det "börjar med ryssarna och fortsätter med judarna". Man litar helt enkelt inte på partiet. Liksom inom Sverigedemokraterna i Sverige, där tungan ibland slinter vad gäller synen på judar, slinter tungan också på vissa förtroendevalda inom NA.

Hatbrott och lagstiftningen

Det förekommer skändningar av gravar på judiska begravningsplatser. Uniformsförbud råder förvisso men det är tillåtet att bära plakat med foton av Hitler och fram till ganska nyligen sände Radio Naba, universitetsradion, hatfull, antisemitisk propaganda en gång i veckan, men den har stoppats.

– Förintelseförnekare finns på alla nivåer, men och det är ett stort men, poängterar Hagit Ben-Yaakov, på regeringsnivå är man medveten om problemen. Det innebär tyvärr inte alltid att makthavarna agerar på det sätt som vi menar vore självklart.

Hon pekar på att lagstiftningen släpar efter vad gäller hatbrott. Många jurister, åklagare och domare har fortfarande en tendens att karaktärisera exempelvis gravskändningar som "huliganism". Som ett svar på just detta arrangerade utrikesminister Edgars Rinkvis nyligen ett seminarium för att berörda parter ska lära sig se skillnaden mellan huliganism och antisemitism.

Positiva tecken

På den positiva sidan finns också de lettiska lärare, 25 antogs av 100 sökande, som utbildas på Yad Vashem i Jerusalem om Förintelsen i Lettland. Lärarna i Lettland är ålagda att undervisa om Förintelsen men det står ingenstans i läroplanen hur det ska göras och hur länge.

– I princip räcker det att en lärare säger att en förintelse ägde rum i Lettland, säger Hagit Ben-Yaakov ironiskt.

Ett annat hoppfullt inslag idag är den utställning som producerats av Yad Vashem och som kommer att turnera i

FOTO embassies.gov.il

Hagit Ben-Yaakov är Israels relativt nytillträdda ambassadör i Lettland med ansvar också för Litauen.

hela Lettland. Den berättar om Förintelsen sett med barnens ögon.

– Och på minnesdagen den 27 januari medgav utrikesministern att lettiska kollaboratörer deltog i förintelsen av judarna under andra världskriget. Kommentatorsfälten på internet fylldes av hatiska uttalanden mot utrikesministern. Så bilden är komplicerad och motsägelsefull, säger Hagit Ben-Yaakov.

Men ändå långt mindre komplicerad än i Litauen där man visserligen inte heller är antisemitisk på regeringsnivå, men där man överhuvudtaget inte nämner den egna befolkningens aktiva deltagande i massmordet på judar.

– Det enda undantaget är den före detta premiärministern. Men så är han också före detta, poängterar Hagit Ben-Yaakov. ■

FOTO BENY SHLEVICH

De antisemitiska incidenterna blir alltid fler efter internationella händelser, särskilt i Mellanöstern. Efteråt har antalet vanligen gått ner, men i dag tenderar antalet incidenter att i flera europeiska länder ligga kvar på en hög nivå. Bilden är tagen i Klaipeda, Litauen.

Nyrenoverat hus – nya tankar

Text och foto *John Gradowski*

Sedan totalrenoveringen påbörjades förra året har församlingshuset i Riga blivit ett allaktivitets-hus som sjuder av aktiviteter från tidig morgon till sen kväll. Och många av aktiviteterna handlar om hjälp till självhjälp.

Det är fredag afton. I ett av rummen är schabbatljuserna tända. Här pågår ett helt nytt projekt – karriärutbildning. Ett 15-tal föräldrar till barn i åldrarna 13 till 18 år träffas för att få kunskap att hjälpa sina barn med framtida studie- och karriärval. Föräldrarna träffas en gång i månaden under ett år. Utbildningen leds av Ina Ferdman, som initierade projektet och som arbetar helt ideellt för församlingen.

Utbildning, utbildning

– Utbildning, utbildning och utbildning är a och o för kommande generationer. Det är enda sättet att gardera sig mot framtida ekonomiska kriser, säger Ina Ferdman.

I ett annat rum sitter tio arbetslösa damer i 50-årsåldern framför dataskärmar och lär sig de basala grunderna för hur man hanterar en dator. Även här är mottot: utbildning. Från ett tredje rum hör man trevande försök att uttala meningen "good evening". Ett tiotal herrar och damer kämpar med engelska glosor. De träffas under en

Liza Rentele hjälper Isaak Stavickis att fylla i ansökningsblanketter för en privat sjukförsäkring.

och en halv timme två gånger i veckan. Utbildning, igen.

Lettland, liksom de övriga baltiska länderna, levde efter frigörelsen för drygt 20 år sedan i en ständigt uppåtgående ekonomisk spiral. När krisen slog till för fyra år sedan stod många helt handfallna, de hade upplevt en tid när kapitalismens positiva sidor övervägde, nu rycktes

I ett av församlingens nyrenoverade rum sitter tio arbetslösa damer i 50-årsåldern framför dataskärmar och lär sig de basala grunderna för hur man hanterar en dator.

I ett annat rum hör man trevande försök att uttala meningen "good evening". Ett tiotal herrar och damer kämpar med engelska glosor.

de redan då minimala skyddsnäten undan. Folk fick gå från sina bostäder, arbetslösheten skenade och även akademiker fick se sig om efter jobb, för många innebar det en flykt från Lettland. Nu har arbetslösheten sjunkit till 15,9 procent, vilket placerar Lettland på tredje plats, efter Spanien och Grekland, i arbetslöshetsstatistiken inom EU. Lägst arbetslöshet inom EU har Österrike, 4,5 procent. Därför är det lätt att förstå att utbildning, på alla nivåer, är så viktig.

– Vi faller inte längre, jag hoppas att botten är nådd, säger hjälporganisationen Joints representant i Lettland, Moni Beniosev. Fast jag tror inte att våra hjälpbehövande känner att de nått botten, de har alltid befunnit sig längst ner.

Judiskt bröllop

I en samlingssal tänder en ung flicka schabbatljus, en ung pojke välsignar brödet och vinet. De flesta ungdomarna som träffas här för att fira sabbatens inträde kommer från blandäktenskap. Deras kunskap om det judiska är inte så stor men deras vilja att lära sig är desto större,

– Varje fredag kväll tar vi upp ett nytt ämne från den judiska traditionen, berättar Martin Levi, som också arbetar för hjälporganisationen Joint. Den här gången handlar det om att gifta sig judiskt.

Hela ceremonin utförs till punkt och pricka, från att spanna upp chuppan (bröllopsbaldakinen), till upprättandet av en ketuba (äktenskapsförbund) och till att brudgummen krossar ett glas med foten (påminnande om Templet i Jerusalem som förstördes år 70).

– Vi vet att det ungdomarna lär sig här för de vidare till sina föräldrar, som kan ännu mindre om judendom än deras barn, hävdar Martin Levi.

Öppet under sabbaten

På min fråga om ingen opponerar sig mot att församlingshuset är öppet för aktiviteter under sabbaten skakar han på huvudet.

– Varför ska vi ha stängt den kväll i veckan då alla är lediga och vill vara tillsammans med andra judar?

På olika våningsplan pågår denna kväll också konsthantverk, i två separata rum övar två körer in en ny repertoar och i ett annat rum spelar två äldre herrar schack. Strax intill dem hjälper Liza Rentele Isaak Stavickis att fylla i ansökningsblanketter för en privat sjukförsäkring. Varje år förändras villkoren för sjukförsäkringen och det krävs en expert att råda ordning i den snåriga finstiltat texten.

– Alla våra medlemmar är beroende av dessa försäkringar och att se till att de får de bästa villkoren är en hjärtesak för mig, säger Liza Rentele, som liksom många andra som arbetar här gör det på ideell bas. ■

I konsthantverksgruppen blir deltagarna skickligare och skickligare på att framställa allehanda konstverk.

I en samlingssal tänder en ung flicka schabbatljus, en ung pojke välsignar brödet och vinet. De flesta ungdomarna som träffas här för att fira sabbatens inträde kommer från blandäktenskap.

Bada med delfiner var höjdpunkt för Diana

Text och foto **Rut Milchner**

Familjen Shtilerman bor i ett slitet flerfamiljshus i utkanten av Riga. Larissa Shtilerman, en trött kvinna med tunt bakåstrucket hår tar emot oss. Hon ser äldre ut än sina 44 år och verkar resignerad. Bredvid henne står dottern Diana. Hon är 12 år, en spenslig flicka med smalt ansikte och glasögon. Hon tittar ivrigt i matkassen vi har med, letar fram ett kexpaket och börjar ivrigt att äta.

Medfött handikapp

Diana har ett medfött handikapp, en cp-skada som medför både fysiska och psykiska begränsningar. Hon går i en rehabskola i fjärde klass där hon får specialundervisning.

Diana har svårt att lära sig saker. Man måste visa henne konkret och förklara för henne. Hon behöver mycket uppmärksamhet för att fungera, rör sig ryckigt och talar inte mycket.

– Jag tog kontakt med Judiska för-

Diana och mamma Larissa står varandra mycket nära.

samlingen för att få särskild hjälp för Diana, berättar Larissa. Staten ger inget bidrag till sådant. Diana får nu hjälp av projektet Barn i Nöd som bidragit till att hon får vattenterapi.

Under samtalet sitter Diana och lyssnar. Plötsligt går hon fram till en hylla och tar fram ett inramat fotografi som visar en lycklig flicka som badar med en delfin. Hon pekar glädjestrålade på fotot. – Det var mycket roligt, säger hon på sitt stillsamma sätt. Det bästa jag gjort.

Svårt tidvis

Fadern, Michael Shtilerman 48 år, har bara haft tillfälliga jobb sen han förlorade sitt arbete som montör under krisen i de baltiska länderna 2009. Arbetslösheten i Lettland var i november 2012 15,9% (den högsta i Europa).

Modern tar hand om Diana på heltid.

Familjen inkomst är för närvarande socialbidraget på 180 lats per månad, ca 2 340 kr. Existensminimum i Lettland är 177 lats, ca 2 300 kr.

Larissa tycker att livet är svårt ibland. Hon skulle aldrig klara sig utan hjälpen från Judiska församlingen.

– Ibland känns det svårt att andas, men så tänker jag på den hjälp vi får och då känns det bättre.

Familjen får matkuponger, Vinterhjälp, medicin, hjälp med skolböcker, skor och kläder, samt stöd för specialterapi.

En positiv nyhet

Innan vi lämnar familjen berättar Larissa att de samma morgon fått en god nyhet. Hennes man har fått arbete i en mekanisk verkstad. Livet har ljusnat något och förhoppningsvis kommer familjens ekonomiska situation att förbättras. Men Dianas handikapp och behov av särskild terapi kvarstår.

Med hjälp av Östersjöjudiskt Forum kan Judiska församlingen i Riga ge Diana och andra handikappade barn några ljusglimtar i en annars mörk tillvaro. Och det är mycket angeläget. ■

Diana minns fortfarande glädjen när hon badade med delfiner.

Bjud på ett Pesachpaket

Krisen får inte hindra baltiska judar att fira Pesach

En av våra största judiska högtider nalkas. Det är Pesach – den judiska påskan.

FOTO A. RAPOPORT

När den judiska skolan Sholem Aleichem i Vilnius, Litauen, firade Pesach deltog ca 200 elever i arrangemangen. April 2010.

Pesach är framförallt en frihetsfest som firas till minne av uttåget ur Egypten. Efter årtionden av förtryck har judarna i Baltikum i dag möjlighet att fira Pesach som fria människor! Men många saknar pengar och har därför inte råd att köpa den speciella mat som hör Pesachmåltiden till. Många är ensamma, gamla och sjuka och deras minimala

pensioner räcker knappt för att överleva morgondagen. Vi vet att Pesachfirandet skulle skänka dem en oerhörd glädje och sprida lite ljus över deras tunga vardag. En annan grupp är de barnfamiljer som inte ens har pengar till de basala behoven.

För 95 kronor kan Du glädja en judisk familj i något av de baltiska länderna med ett Pesachpaket.

Paketet innehåller 1 kilo maze (det osyrade påskbrödet), 1 flaska vin samt andra matvaror som ingår i sedermåltiden (påskmåltiden).

Ett hundra barn deltog i Pesach-firandet som ordnades på skollovet i ett läger i Saulkrasti, Lettland. April 2010.

Genom att fylla i beloppet på bifogade inbetalningskort bestämmer Du själv hur många Pesachpaket Du vill skänka.

Låt oss göra det möjligt för våra systrar och bröder i Baltikum att fira Pesach!

FOTO A. RAPOPORT

Fattig och värdig

Text och foto *John Gradowski*

Bara för att du inte har det gott ställt ska du inte behöva äta mat av dålig kvalitet. Maten som serveras på den restaurang som fungerar som en kantin för de sämst ställda judiska pensionärerna i Riga, Lettlands huvudstad, är naturligtvis inte i gourméklass men ändå på en hyfsad nivå.

– Ibland god, ibland mindre god men alltid av bra kvalitet, förklarar Rosa Lifshitz, 86 år gammal.

Hon är en av de 72 pensionärer som deltar i Judiska församlingens matprogram som berättigar dem att äta middag i restaurangen sju dagar i veckan. Rosa Lifshitz bor långt från centrum, där kanten är belägen, men hon tar med glädje bussen varje dag. Pensionärskortet ger rätt till gratis nyttjande av kollektivtrafiken.

Social funktion

– Jag kommer inte hit bara för maten

utan lika mycket för att träffa mina vänner, säger Rosa Lifshitz, som liksom alla andra i restaurangen har ytterkläderna på, inklusive päls hatten, eftersom det inte blir riktigt varmt i lokalen. Elen kostar skjortan och i ekonomiskt svåra tider sparas det speciellt på värmekostnaden.

Restaurangen är öppen för vem som helst. De judiska pensionärerna äter mellan klockan 13 och 15. På borden ligger rena, vita dukar. Övriga bord är helt nakna.

Varje måltid, som kostar församlingen 1,85 lat (cirka 26 kronor), består av tre rätter – soppa, kött (ej fläsk) eller fisk (ej skaldjur), dricka samt en enkel efterrätt.

Tackar ÖJF

– Jag är så tacksam för den här hjälpen och alla andra bidrag från församlingen och som jag vet att medlemmarna i Östersjöjudiskt Forum är med och bekostar, säger Rosa Lifshitz.

Rosa Lifshitz åker med bussen in till restaurangen sju dagar i veckan för att äta sin måltid.

Hennes ord blir till ett mantra, men det är så de pensionärerna känner och det är det de uttrycker gång på gång. ■

Kallelse till årsmöte

Östersjöjudiskt Forums årsmöte äger rum **7 maj kl. 18.00**
Obligatorisk anmälan samt förslag lämnas på telefonsvararen 08-664 53 38
eller på mail b.j.f@telia.com senast den 23 april.
Plats meddelas senare.

Östersjöjudisk **BULLETIN**

Ansvarig utgivare
Hans Kraitsik
Östersjöjudiskt Forum
Baltic Jewish Forum
Sweden

Redaktion
Hans Kraitsik
Dina Markovich
John Gradowski
Marianne Prager
Rut Milchner

Adress
Östersjöjudiskt Forum
Box 5053
102 42 Stockholm

Telefon
08-664 53 38

Fax
08-664 05 91

E-post
b.j.f@telia.com

Medlemsavgift
200 kr/år
Bankgiro 5036-6822 Plusgiro 85 29 50 - 5

Den ideella föreningen Östersjöjudiskt Forum fokuserar på socialt, medicinskt, materiellt och kulturellt bistånd och stöd till judar i Östersjöregionen (f d Sovjet), ofta i samarbete med svenska och internationella hjälporganisationer. Kulturutbyte och andra former av samverkan är en viktig del av verksamheten. Parallellt med detta bekämpas alla former av antisemitism.

ISSN 1403-5685
Citera oss gärna – men ange källan!

Tryck
Hallvigs Reklam AB

Omslagsbild
Över två hundra vuxna och barn deltog i Pesachfirandet som arrangerades av Judiska församlingen i Riga i april 2011.
Foto: M.Astanowskaya